

Järfälla kommuns program mot hedersrelaterat våld och förtryck

Dokumentet gäller för Samtliga nämnder samt Järfällahus AB	Fastställd av Kommunfullmäktige	
Dokumentgrupp Aktiverande styrdokument	Dokumenttyp Program	
Fastställd 2025-09-22	Giltig till Tillsvidare	
Dokumentansvarig Preventionsenheten, Socialförvaltningen	Senaste översyn	Nästa översyn 2027-08-31

Innehållsförteckning

Järfälla kommuns program mot hedersrelaterat våld och förtryck	1
1. Bakgrund	3
2. Syfte	3
3. Implementering av programmet	4
3.1 Programmets förhållande till andra styrdokument	4
4. Socialnämndens stöttande och samordnande uppdrag	4
5. Definitioner och begrepp	5
5.1 Vad är våld och vad har det för orsaker?	5
5.2 Hedersrelaterat våld och förtryck	5
5.6 Särskilt utsatta grupper och grupper med svagt samhällsskydd	7
5.7 Våldsprevention	8
6. Fokusområden och identifierade åtgärder	9
6.1 Kvalitet, kunskap och systematik	9
Aktiviteter inom fokusområdet kvalitet, kunskap och systematik	10
6.2 Förebyggande arbete	10
Aktiviteter i det våldsförebyggande arbetet	11
6.3 Upptäcka våldsutövare och våldsutsatta	12
Aktiviteter i arbetet med att upptäcka vuxna och barn som utsätter andra eller själva utsätts för våld	12
6.4 Erbjuder skydd och stöd för våldsutsatta	12
Aktiviteter i arbetet med att erbjuda skydd och stöd för våldsutsatta	13
6.5 Återfallsförebyggande arbete	13
Aktiviteter i det återfallsförebyggande arbetet	14
7. Uppföljning	14
8. Litteratur- och källförteckning	15

1. Bakgrund

Ett liv fritt från våld och diskriminering är en grundläggande mänsklig rättighet och en förutsättning för såväl jämlikhet, jämställdhet och trygghet. Våld orsakar såväl fysiskt som psykiskt lidande och leder även till stora ekonomiska kostnader för samhället.

Järfälla kommuns program mot hedersrelaterat våld och förtryck beaktar internationella, nationella och regionala överenskommelser, mål och strategier som

- Istanbulkonventionen, Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor
- EU-direktiv 2024/1385 om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- Agenda 2030
- FN:s barnkonvention
- FN:s kvinnokonvention
- de jämställdhetspolitiska målen
- en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor
- Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län 2020–2026.
- Rapport 2019:23. Länsstyrelsen i Stockholm.

I Järfälla kommuns Mål och budget 2023–2025, inom ramen för inriktningsmålet ”Järfälla ska vara tryggt och attraktivt att leva, verka och vistas i” har socialnämnden fått uppdraget att ta fram styrdokument för att motverka våld i nära relationer och för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Program mot hedersrelaterat våld och förtryck är tätt sammanlänkat med program mot våld i nära relationer samt sexuellt våld och exploatering. Programmen syftar till att tydliggöra de kommunala åtagandena för att bekämpa våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Programmen är utformade med ambitionen att styrdokumentet gemensamt ska lägga en stabil grund för ett långsiktigt arbete mot våld, utifrån en helhetssyn. För att säkerställa ett enhetligt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relationer samt sexuellt våld och exploatering har programmets åtgärder utformats så de bidrar till en sådan helhetssyn. Ambitionen är att programmets fokusområden ska leda till att öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck och hur det motverkas inom hela kommunen. Identifierade åtgärder ska kunna brytas ned för att leda till mer konkreta, riktade åtgärder och aktiviteter på verksamhetsnivå. Arbetet fokuseras på fem områden som alla är nödvändiga för att ett framgångsrikt arbete mot våld i dess olika former ska kunna bedrivas; insamlandet av kunskap, spridande av kunskap och Järfälla kommuns roll när det gäller att identifiera våldsutsatta och våldsutövare och hur vi därefter ger skydd, stöd och behandling till såväl kommuninvånare som anställda. Programmet ska genomföras inom befintlig budget.

2. Syfte

Programmet ska vara ett stöd i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck i Järfälla kommun genom att främja ett strukturerat och långsiktigt arbete. Programmet syftar till att stärka såväl det förebyggande arbetet som arbetet med våldsutsatta och våldsutövare. Syftet uppnås genom arbete med identifierade åtgärder inom fem fokusområden:

- kvalitet, kunskap och systematik
- förebyggande arbete
- upptäckt av våldsutövare och våldsutsatt
- skydd och stöd för våldsutsatta, samt
- återfallsförebyggande arbete.

Programmet syftar till att minska våldet för Järfällas kommuninvånare men inkluderar även kommunens arbetsgivaransvar att aktivt arbeta för att förebygga våld bland anställda inom kommunen.

3. Implementering av programmet

Programmet riktar sig till förtroendevalda, medarbetare samt privata- och ideella aktörer samt kvinnojourer som kommunen samverkar med. Det är dessa som ska arbeta för att förverkliga programmet.

Samtliga nämnder och kommunala bolag omfattas av programmet i olika omfattning. Alla omfattas utifrån sitt ansvar som arbetsgivare, och vissa nämnder samt bolaget omfattas utifrån att de möter människor som utsätts för våld, riskerar att utsättas för våld eller utsätter andra för våld. För att programmet ska nå önskad effekt behöver arbetet genomföras i samverkan mellan nämnder och kommunala bolag samt med andra myndigheter och civilsamhälle.

3.1 Programmets förhållande till andra styrdokument

Programmet är ett strategiskt, kommunövergripande styrdokument som främjar ett strukturerat och långsiktigt arbete genom att ange åtgärder som fungerar som en grundplattform för kommunens arbete. Programmet ska, tillsammans med program mot våld i nära relationer samt sexuellt våld och exploatering, fungera vägledande i nämndernas arbete mot våld kopplat till den övergripande inriktningen ” Järfälla ska vara en trygg och attraktiv kommun att leva, verka och vistas i.”

Styrdokument av verkställande karaktär som beslutas av nämnderna ska utöver gällande lagstiftning ta hänsyn till kommunövergripande styrdokument för att inte strida mot dessa. Utöver nämnda program mot våld i nära relationer samt sexuellt våld och exploatering, har ett flertal av kommunens styrdokument och handlingsplaner beröringspunkter med föreliggande program, såsom program för ökad trygghet, program för barn och ungas rättigheter, program för mänskliga rättigheter och HR-avdelningens styrande dokument.

4. Socialnämndens stöttande och samordnande uppdrag

Socialnämnden omvärldsbevakar, samordnar och följer upp arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Socialnämnden fungerar vidare som kompetensstöd i arbetet för kommunens resterande förvaltningar och bolag.

5. Definitioner och begrepp

5.1 Vad är våld och vad har det för orsaker?

Våld är ett brett samhällsproblem och ett globalt folkhälsoproblem. Det finns inte en enskild förklaring till våldet, utan orsaker till våld kan identifieras på flera olika samhällsnivåer och i sambanden mellan individuella riskfaktorer och riskfaktorer på samhällsnivå.

Den socio-ekologiska modellen är ett sätt att förstå våld och ”bygger på en sammansättning av biologiska, sociala, kulturella, ekonomiska och politiska aspekter som påverkar risken för att någon ska utöva våld eller bli utsatt för våld. Modellen används både för att visa på vilka faktorer som ökar risken för våld och för att förebygga dessa risker. Eftersom riskfaktorer är så tätt sammanvävda behöver förebyggande insatser fungera på olika nivåer samtidigt eller kunna genomföras parallellt på olika nivåer.”¹

Järfälla kommun arbetar utifrån Per Isdals breda definition av våld, för att inkludera olika uttryck för och aspekter av våld i det förebyggande och det åtgärdande arbetet. Genom att definitionen inkluderar hur en våldshandling påverkar den som utsätts, tydliggörs våldets tydliga koppling till makt och kontroll.

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.”²

Ur ett preventivt perspektiv är det viktigt att synliggöra att våld är ett könat samhällsproblem, det vill säga att könstillhörigheten påverkar hur och i vilken utsträckning en person riskerar att utsättas eller utsätter andra för våld. Sociala föreställningar om våld hänger ihop med föreställningar om kvinnligt och manligt, och många våldsformer är kopplade till destruktiva maskulinitetsnormer. Utifrån forskning om maskulinitet och våld, och utifrån hur tillgänglig statistik ser ut används idag begreppet ”mäns våld mot kvinnor” inom jämställdhetspolitiken. Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet lyder:

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexualiserat, våld och hot om våld samt hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och handel med människor för sexuella ändamål. Delmålet har även ett särskilt fokus på kopplingen mellan maskulinitet och våld.³

Regeringen har vidare aviserat att ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål, som riktar sig specifikt mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket, kommer att införas. Målet kommer att införas för att ytterligare uppmärksamma och synliggöra hedersrelaterat våld och förtryck, med avsikten att kunna förebygga och bekämpa våldsformen på ett effektivt sätt. Den närmare utformningen av delmålet kommer i ett senare skede.

Hedersrelaterat våld och förtryck definieras alltså som en av flera typer av våld som ryms under paraplybegreppet ”mäns våld mot kvinnor”. Det handlar alltså inte om att det i varje enskilt fall är en man som utsätter en kvinna, utan begreppet beskriver hur

¹ Jämställdhetsmyndigheten. (2020). Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete (3:e uppl.). Angered: Jämställdhetsmyndigheten.

² Isdal, Per (2001), Meningen med våld, Gothia förlag, Stockholm.

³ Jämställdhetsmyndigheten, Mäns våld mot kvinnor

våldet ser ut på en strukturell nivå. Programmet omfattar hedersrelaterat våld oavsett kön på den som utövar och den som är utsatt.

5.2 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck kan utövas:

- fysiskt
- psykiskt
- sexuellt
- materiellt
- ekonomiskt
- latent
- digitalt
- genom försummelse
- genom att våld riktas mot den utsattas husdjur

För en mer utförlig beskrivning av våldets olika uttryck och former, se bland annat [Socialstyrelsens utbildningsmaterial](#).

Hedersrelaterat våld och förtryck utövas huvudsakligen inom nära relationer. En särskild definition och en förståelse för vilka normer och värderingar våldet bygger på är dock viktig både för att kunna göra adekvata riskbedömningar och för att hitta rätt åtgärdande och förebyggande insatser.

Hederskontext kan definieras som ett socialt sammanhang där normer om kyskhet råder och där kollektivets rykte och anseende går före individens behov och rättigheter. Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på föreställningar om traditionella könsroller och starkt patriarkala familjestrukturer där kontroll av flickors och kvinnors sexualitet står i centrum. Våldet är kollektivt utövat och/eller sanktionerat och syftar till att bevara eller återupprätta en familjs heder eller anseende som anses bero på familjemedlemmars, i de flesta fall flickors eller kvinnors, faktiska eller påstådda beteende. Eftersom hedersrelaterat våld och förtryck är ett brett begrepp är det svårt för forskningen att uppskatta prevalensen. Men en större undersökning från Stockholms stad visar att 13 % av ungdomarna i årskurs nio lever med hedersnormer; antingen med oskuldskrav eller normer där familj eller släkt legitimerar våld, eller båggedera.

Hedersvåldets kollektivistiska karaktär innebär att hela familjen eller släkten upprätthåller hedersnormerna. Det skapar en komplex dynamik där våldet inte enbart är en handling från en förövare riktat mot ett offer, utan ett system av tryck och medansvar. Här har individer många gånger dubbla roller, att utsatta till exempel yngre syskon och att själv bli utsatt för förtryck, kontroll och våld.

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär en kränkning av en persons fri- och rättigheter. Handlingarna är alltid skadliga och ofta också brottsliga⁴.

5.2.1 Kvinnlig könsstympning

Könsstympning ses här som ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck då det är en tradition som ofta hör samman med föreställningar om renhet och kyskhet. Könsstympning utförs oftast på flickor i åldern 4–14 år och innebär att de yttre delarna av könsorganet helt eller delvis tas bort. Kvinnlig könsstympning är ett brott mot de grundläggande mänskliga rättigheterna och mot barns rättigheter. Sedan 1982 är det ett

---

⁴ https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/nationell-lagstiftning-och-internationella-overenskommelser/#elementor-toc__heading-anchor-0

brott enligt svensk lag. Även försök, förberedelse och stämpling samt underlåtenhet att avslöja eller förhindra kvinnlig könsstympning är olagligt.⁵

WHO delar upp kvinnlig könsstympning i fyra olika grundtyper:

- Typ 1: Förhuden på klitoris och/eller delar av, eller hela den synliga delen av klitoris skärs bort.
- Typ 2: Delar av – eller hela den synliga delen av klitoris skärs bort, tillsammans med hela eller delar av de inre och/eller yttre blygdläpparna.
- Typ 3: De yttre eller inre blygdläpparna sys ihop så att vaginalöppningen blir mindre. Endast en liten öppning lämnas för att släppa igenom urin och mensblod. Typ 3 kan både innebära att klitoris lämnas intakt eller att delar eller hela den synliga delen och/eller förhuden på klitoris skärs bort.
- Typ 4: Olika variationer av de beskrivna typerna 1–3 eller andra liknande procedurer som ”prickning”, där klitoris skadas med ett vasst föremål.⁶

Besvär som kan uppstå efter könsstympning kan vara av olika svårighetsgrad och variera under uppväxten, puberteten och under livet som vuxen. Det kan handla om både fysiska, psykiska, sociala och sexuella besvär. Komplikationer som chock, blodförlust, stelkramp, infektioner och psykiskt trauma kan uppstå i samband med ingreppet. Även efter ingreppets läkning kan komplikationer uppstå, såsom besvärande ärrbildning, ökad risk för infektioner och cystbildning, skadade urinrör/urinvägar samt problem med sex och samlevnad.

5.2.2 Äktenskapstvång/barnäktenskap

En vanlig anledning till att personer utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är meningsskiljaktigheter kring giftermål eller val av äktenskapspartner. Äktenskapstvång och barnäktenskap är också att betrakta som våld i sig. Flickor, unga hbtqi- personer och personer med intellektuella funktionsnedsättningar löper högre risk att utsättas. Äktenskapstvång innebär att man tvingar eller utnyttjar en persons beroendeställning för att förmå den personen att ingå ett äktenskap, eller äktenskapsliknande förbindelse, mot dennes vilja. Det behöver alltså inte handla om ett äktenskap enligt svensk lag. När det gäller barn så är det brottsligt att förmå eller tillåta att ett barn under 18 år ingår äktenskap eller äktenskapsliknande förbindelser. Det spelar alltså ingen roll om den unge själv vill gifta sig eller ej.

5.2.3 Att föras utomlands

Att föras utomlands för att utsättas för olika typer av hedersrelaterat våld är att betrakta som en särskild typ av utsatthet då möjligheterna till stöd från svenska myndigheter ofta är obefintlig. Ett bortförande innebär en kraftig inskränkning av en individs rätt till frihet och självständighet, och ofta också rätt till adekvat hälso- och sjukvård samt skolgång. Kunskapsläget kring problematiken är knapphändig, men det är klarlagt att det varje år förs barn och unga ur landet mot sin vilja och att det i många fall finns kännedom om personens utsatthet hos en eller flera myndigheter innan bortförandet. Syftet med ett bortförande kan variera, men vanligt är barn- eller tvångsäktenskap, uppfostringsresa och att familjen på andra sätt vill upprätthålla eller återupprätta sin heder.⁷

⁵ https://www.hedersfortryck.se/konsstympning/vad-ar-konsstympning/#elementor-toc__heading-anchor-8

⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/konsstympning/>

⁷ <https://jamstalldohetsmyndigheten.se/media/tg1hwpbh/bortf%C3%B6rda-barn-och-unga.pdf>

5.6 Särskilt utsatta grupper och grupper med svagt samhällsskydd

Särskilt utsatta grupper eller grupper med särskild sårbarhet är begrepp som kan användas om grupper som i högre grad riskerar att utsättas för våld och/eller där våldet riskerar att leda till särskilt allvarliga konsekvenser. I fråga om hedersrelaterat våld och förtryck gäller detta flickor/kvinnor, hbtqi-personer samt personer med intellektuell funktionsnedsättning.⁸ Begreppen kan också användas om grupper som saknar resurser att göra sin situation känd eller förändra sin situation. Dessa grupper:s särskilda utsatthet och sårbarhet hör inte sällan samman med att dessa grupper också har ett svagare samhällsskydd då samhällets resurser sällan är anpassade för gruppens speciella situation eller behov. Personer som utsätts inom en hederskontext utgör generellt sett en sådan grupp och den särskilda utsattheten kan påverkas av aspekter som:

- ekonomisk situation
- funktionsnedsättning
- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- missbruk och beroende
- sexuell läggning
- tillhörighet till en nationell minoritet
- migranter
- ålder.⁹

5.6.1 Överlappning med annan våldsutsatthet

Det innebär också en särskild utsatthet att inom en hederskontext utsättas för andra typer av våld. Ungdomar som inte själva fritt får välja en framtida partner är oftare utsatt för andra typer av våld så som försummelse, att uppleva våld mellan föräldrar, fysiskt, psykiskt av vuxen och sexuella övergrepp.¹⁰ Här finns risken att hedersproblematiken överskuggar andra typer av utsattheter eller att hedersproblematiken förbises, då komplexiteten i en persons livssituation inte matchas med samhällets insatser eller förmåga till flexibilitet. Likaså kan föreställningar om vem som utsätts i en hederskontext göra att exempelvis ungdomar i gängkriminalitet eller kvinnor i utsatthet för prostitution missas.¹¹

5.7 Våldsprevention

Våldsprevention innebär ett arbete för att förhindra att våld uppstår eller upprepas. Programmet tar specifikt sikte på att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Ur ett preventivt perspektiv innebär det att identifiera insatser för att förhindra att det hedersrelaterade våldet upprepas, men också att identifiera arbetsätt och metoder för att minska grogrunden för de hedersnormer som våldet bygger på. Ett förebyggande arbete mot hedersvåld behöver vara långsiktigt, normförändrande och relationsbaserat¹². För att säkerställa god prevention och tidig upptäckt är det av stor betydelse att inkludera hedersperspektivet i en bred våldspreventiv ansats, samtidigt som arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck specifikt adresseras där det är nödvändigt.

---

⁸ Socialstyrelsen (2021) Utbildningsmaterial Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – för socialtjänsten

⁹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker--juridisk-handbok/2023-6-8592.pdf>

¹⁰ https://allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2023/04/RAPPORT_Vald_mot_barn_2022_WEBB.pdf

¹¹ <https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/sarskilt-utsatta-och-sarbara-grupper/>

¹² Baianstovu, R. i (2021). *Hedersrelaterat våld och förtryck – en kartläggning i storstadsområden*

Våldspreventiva insatser kan sorteras i tre nivåer; universell, selektiv och indikerad nivå. På den universella nivån finns insatser som riktas mot alla. Det kan exempelvis vara föräldraskapsgrupper för att stärka relationen mellan barn och förälder eller skolprogram som utmanar könsnormer som stödjer våld. För att motverka hedersrelaterat våld och förtryck behöver kommunens verksamheter beakta mänskliga rättigheter och agera samstämigt mot alla former av våld och förtryck, oavsett arena. På den universella nivån finns också den strategiska samordningen som tar riktning i det våldspreventiva arbetet. Selektiv prevention innebär tidig upptäckt av både våldsutsatta och våldsutövare. Det kan också vara att arbeta särskilt med en grupp som har riskbeteende och ge dem insatser för att bryta ett normbrytande beteende. Indikerad prevention innebär stöd för personer med högrisk att utveckla ett problem eller som redan har ett problem. Det kan till exempel vara våldsutövare som söker sig till kommunens öppenvård.

6. Fokusområden och identifierade åtgärder

Nedan beskrivs programmets fem fokusområden med identifierade åtgärder kopplade till varje fokusområde. Vid varje identifierad åtgärd benämns de nämnder som åtgärden berör. Eftersom program mot hedersrelaterat våld och förtryck och program mot våld i nära relationer samt sexuellt våld och exploatering är utformade för att gemensamt lägga en stabil grund för ett långsiktigt arbete mot våld, presenteras här åtgärder som identifieras som grundläggande för att motverka alla tre typer av våld. Åtgärderna är gemensamma för bägge programmen.

I avsnittet beskrivs också förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med respektive fokusområde. Inom vissa fokusområden lyfts vad som blir av särskild vikt för att nå framgång i arbetet mot det hedersrelaterade våldet specifikt. Genomgående är förhållningssättet att ett systematiskt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck både behöver beakta det som är lika och det som särskiljer hedersvåldet från andra typer av våld i nära relationer.

6.1 Kvalitet, kunskap och systematik

Järfälla kommuns arbete mot våld ska bygga på kunskap, utföras med god kvalitet, systematik och genom meningsfull samverkan.

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

- Ett systematiskt arbete med uppföljning och analys av insatser till målgrupperna
- Ett systematiskt arbete med uppföljning av riktlinjer och rutiner
- Kunskapsstruktur: Relevant kunskap till medarbetare utifrån uppdrag
- Strukturer för samverkan
- Sammanhållen kommunikation internt och externt
- Strategiska beslut kring när arbetet bör riktas mot hedersrelaterat våld och förtryck, och när det behövs ett helhetsgrepp mot mäns våld mot kvinnor

Arbetet mot våld ska ske enligt lagar och föreskrifter och bygga på vetenskaplig evidens och/eller bästa tillgängliga kunskap och beprövad erfarenhet. För att arbetet ska vara så effektivt som möjligt ska det utföras med systematik och genom samverkan inom de områden där det är motiverat.

Genom insamlande av statistik och kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck ska metoder som bygger på bästa möjliga kunskap utifrån vetenskap och/eller beprövad erfarenhet erbjudas verksamheter och individer där behov har identifierats.

Utöver struktur för utveckling av verksamheten behövs även en organisation för att säkerställa kunskap om våld. För att alla medarbetare ska ha relevant kunskap om våld utifrån sina specifika uppdrag behöver strukturer utformas för vilken typ av kunskap som förväntas finnas inom kommunens olika verksamheter, och hur/när kunskapen kan förvärfas. Strukturerna behöver innefatta kunskap för arbete inom alla preventionsnivåer.¹³

Eftersom delar av kommunens arbete sker genom externa utförare, säkerställs i upphandlingsdokument att dessa verksamheter har kunskap och rutiner vid upptäckt av våld. För att Järfällas kommunikation riktad till kommuninvånarna ska bli framgångsrik krävs att det finns en planering kring vad som ska kommuniceras och på vilket sätt detta görs. Utöver den kommunikation som riktar sig till kommuninvånare och anställda inom kommunens verksamheter behöver också en kommunikation finnas med externa parter som civilsamhälle och näringsliv.

Aktiviteter inom fokusområdet kvalitet, kunskap och systematik	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Framtagande av material och implementeringsstöd avseende utbildning/kunskapshöjande processer för kommunens olika förvaltningar	Socialnämnden, Kommunstyrelsen
Kartläggningar av personer som utsätts eller utsätter andra för våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuellt våld och exploatering, i kommunen samt analys om utbudet av insatser motsvarar behoven.	Socialnämnden
Säkerställa att kunskap om hur kommunen arbetar mot våld och hur man som anställd förväntas agera i situationer där våld misstänks förekomma finns hos alla anställda	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB Socialnämnden samt kommunstyrelsen (HR) särskilt ansvar
Vid upphandling av kommunens externa utförare, i de fall det är relevant, säkerställa att dessa har kunskap och rutiner för att upptäcka och hänvisa personer som utsätts eller utsätter någon för våld	Socialnämnden
Stärka och samordna den interna och externa kommunikationen om det förebyggande arbetet gällande våld samt kommunikationen till kommuninvånare om hur utsatta för olika typer av våld och våldsutövare i kommunen kan få hjälp.	Socialnämnden Kommunstyrelsen (kommunikation)

6.2 Förebyggande arbete

Järfälla kommun ska arbeta för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck genom generella och riktade våldsförebyggande insatser. Kommunens ska förebygga våld ske genom att främja skyddsfaktorer och motverka riskfaktorer i fråga om hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁴

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

¹³ Se tidigare avsnitt om definitioner och begrepp

¹⁴ Se avsnitt om våld och olika definitioner

- Kunskap om våldsförebyggande metoder inom kommunens förvaltningar och kommunala bolag
- Samverkan med polis, civilsamhälle och näringsliv
- Samverkan mellan förvaltningar

Våldsförebyggande arbete syftar till att våld inte ska uppstå eller upprepas. För att det våldspreventiva arbetet ska bli framgångsrikt behöver det finnas en tydlig koppling till övrigt främjande och tidigt förebyggande arbete. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck handlar det om att stärka utsatta gruppers sociala mobilitet och att arbeta med inkludering och demokratiskt deltagande. Programmet förstärks därmed av arbete som genomförs utifrån program för ökad trygghet, program för barn och ungas rättigheter, program för demokratiutveckling, program för mänskliga rättigheter samt strategi för att minska socioekonomisk segregation.

Ett hedersperspektiv kan med fördel inkorporeras exempelvis i insatser för psykisk hälsa, minskat alkoholbruk eller jämställda föräldrelationer. SAMBU har en viktig roll för att möjliggöra meningsfull samverkan, samsyn och utveckla olika våldsförebyggande insatser för de barn som bor i Järfälla och de som går på gymnasieskolor i kommunen.

Järfällas våldsförebyggande arbete ska bygga på forskning, ha en genusförändrande ansats och fokusera på åskådarrollen¹⁵ och förebilder som förändringsfaktorer. Ett antirasistiskt perspektiv är av stor vikt för att träffa rätt i utformningen av pedagogiska material och intern och extern kommunikation, liksom att inkludera målgruppernas röster och perspektiv. I planeringen av det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck behöver hänsyn tas till målgruppernas olika förutsättningar för tillit till kommunens verksamheter samt eventuella tidigare erfarenheter av våld, förtryck och strukturell rasism.

Vidare inbegriper det våldsförebyggande arbetet skapandet och upprätthållandet av våldsfria fysiska och sociala miljöer, för kommuninvånare såväl som anställda i kommunen. Detta arbete kan till exempel innebära att det vid planering för nybyggnationer eller val av lokaler för olika aktiviteter tas hänsyn till trygghetsfrågor liksom det kan innebära arbete med värderingar och förhållningssätt. Vi arbetar med en medvetenhet om att erfarenheter av hedersvåld finns inom våra målgrupper, både kommunmedborgare och anställda, och främjar gott förebildskap där vi agerar mot alla former av kränkningar och våld

Aktiviteter i det våldsförebyggande arbetet	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Etablera och upprätthålla nödvändig samverkanstruktur för det våldspreventiva arbetet för barn och unga i kommunen	Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Kultur-, demokrati- och fritidsnämnden
Kartläggning och analys av våldsförebyggande arbete i Järfälla	Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Förskolenämnden, Gemensam nämnd för familjerättsliga frågor,

¹⁵ Åskådarrollen syftar på alla de som finns runt den/de som utsätts och den/de som utsätter andra för våld. Begreppet och det våldsförebyggande arbetet kopplat till begreppet kommer från USA som lanserat universella våldsförebyggande program för att motivera alla som ser/hör/vet om att våld har förekommit/förekommer, med syfte att uppmuntra grupper och individer att vara en "aktiv åskådare," för att förhindra att våldet ens uppstår, eller att stoppa våldet som pågår, eller att agera efter att våld har uppstått.

	Kultur-, demokrati- och fritidsnämnden, Kommunstyrelsen, Järfällahus AB. Socialnämnden leder arbetet.
Våldsförebyggande insatser ska riktas till barn, unga, vuxna, föräldrar, äldre och anställda inom Järfälla	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB

6.3 Upptäcka våldsutövare och våldsutsatta

Järfälla kommun ska arbeta aktivt för att upptäcka vuxna och barn som utsätter andra, eller själva utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

- Rutiner för screening av förekomst av olika typer av våld
- Kunskap hos de som arbetar inom områden där de kan stöta på våldsutövare eller våldsutsatta
- Arbetet går i takt med övrigt arbete med upptäck av våld, för att det inte ska upprättas konkurrerande system
- Ett sammanhållet arbete med upptäckt av hedersrelaterat våld, sexuellt våld och exploatering och våld i nära relationer

Kunskap och rutiner är viktigt för att kunna agera snabbt och unisont när kommunanställda möter människor som kan misstänkas utsätta andra eller själva kan vara utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Olika professioner har olika behov av kunskap om våld och metoder för upptäckt, där screening¹⁶ är en av flera metoder. Olika verksamheter kan bli viktiga för att upptäcka olika typer av utsatthet, exempelvis könsstämpling, tvångsäktenskap respektive bortföranden. I samtliga verksamheter behöver det finnas kunskap och rutiner för att det i en hederkontext är vanligt att en person både utsätter andra för våld och själv blir utsatt. Information om vilket stöd som finns att få genom kommunen behöver vara lättillgänglig. Särskilt fokus behöver läggas på barn och unga samt andra grupper som behöver få extra stöd i att få kunskap om vilken hjälp som finns att få. Som arbetsgivare har Järfälla kommun ett ansvar för att agera på ett tidigt stadium om våld misstänks förekomma hos anställda.

Aktiviteter i arbetet med att upptäcka vuxna och barn som utsätter andra eller själva utsätts för våld	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Undersöka inom vilka kommunala områden det är lämpligt att arbeta med screening (standardiserade frågor) som metod för att upptäcka personer som utsätts eller utsätter andra för våld	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB. Socialnämnden särskilt ansvar.
Implementera screening för våld i de verksamheter där det är lämpligt	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB
Skapa rutiner för hur vi arbetar med upptäckt och hur vi agerar i de fall tecken på våld upptäcks, inom respektive förvaltning.	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB. Socialnämnden särskilt ansvar. Kommunstyrelsen särskilt ansvar kring upptäckt bland anställda.

¹⁶ Med screening avses standardiserade undersökningar med frågor om våldsutsatthet som utförs på initiativ av någon annan än den person som undersöks, till exempel en samhällelig institution. Screening görs rutinmässigt och oberoende av personens anledning till att den kontaktat exempelvis socialtjänsten. Detta görs för att identifiera personer som är i behov av stöd och hjälp, och för att erbjuda dem rätt vård och insatser.

Utveckla samarbete med polis, frivård och region för att upptäcka fler våldsutsatta och våldsutövare.	Socialnämnden
---	---------------

6.4 Erbjuda skydd och stöd för våldsutsatta

Järfälla kommun ska arbeta aktivt för att våldsutsatta vuxna och barn har tillgång till insatser utifrån sina behov av skydd och stöd.

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

- Insatser för att möta olika målgruppers specifika behov
- En gemensam kunskapsbas som grund för gott samarbete
- Samverkansstrukturer (internt och externt)

Skydd och stöd ska erbjudas både utifrån akuta behov som för att på längre sikt syfta till ett liv fritt från våld. Det är viktigt att personer som utsätts för våld samstämmigt bemöts av förhållningssättet att våld aldrig är berättigat och att kommunens insatser inte hindrar eller försvårar ett uppbrott från våld. Vilken kunskap som behövs för att kommunmedarbetare ska kunna bidra till individens möjlighet att leva ett liv fritt från våld ser olika ut mellan olika verksamheter. I vissa verksamheter handlar det om grundläggande kunskaper om våld för att exempelvis kunna hänvisa rätt och för andra handlar det om kunskap för att, utifrån sitt uppdrag, kunna bidra till att skydds- och stödinsatser kan genomföras.

Hedersrelaterade ärenden är inte sällan mer komplexa än ärenden som rör andra typer av våld i nära relationer, bland annat då det ofta finns fler än en våldsutövare. Det länsövergripande resurscentrumet Origo¹⁷ tillhandahåller konsultativt stöd för kommunens samtliga anställda och bör användas för att kommunens bedömningar ska hålla hög och jämn kvalitet. Insatser behöver vara individanpassade, både om den våldsutsatta är anställd inom kommunen eller har identifierats genom kontakt med kommunens olika verksamheter. Barn som utreds i våldsärenden eller berörs av insatser för skydd och stöd behöver göras delaktiga i de samtal och beslut som rör deras liv.

Aktiviteter i arbetet med att erbjuda skydd och stöd för våldsutsatta	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Ansvara för att säkerställa att kunskap om våldets konsekvenser och våldsutsattas behov finns på plats, för att aktuella verksamheter ska kunna bidra till att kommunen som helhet ger fullgott skydd och stöd	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB.
Kartlägga behov och insatser för grupper med svagt samhällsskydd ¹⁸ som behöver extra resurser för att tillgodogöra sig stöd och skydd.	Socialnämnden, Gemensam nämnd för familjerättsliga frågor, Järfällahus AB.

6.5 Återfallsförebyggande arbete

Järfälla kommun ska arbeta för att våldsutövande vuxna och barn har tillgång till insatser utifrån sina behov.

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

¹⁷ Origo är ett länsövergripande resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld. Origo har som mål att motverka och förebygga hedersrelaterat förtryck och våld, samt att förbättra livssituationen för den som begränsas av hedersnormer. De som vänder sig till Origo får stöd och vägledning.

¹⁸ Se avsnitt om utsatta grupper

- Samarbete mellan socialförvaltning och andra aktörer
- Insatser finns tillgängliga för våldsutövare och kunskap om att hjälp finns att få när kommuninvånare och medarbetare
- Skydd för utsatta finns på plats

Socialnämnden har ett särskilt ansvar att verka för att våldsutövare förändrar sitt beteende. För att få våldet att upphöra erbjuder socialförvaltningen beteendeförändrande samtal till de som utsätter närstående för våld. Även här behöver hänsyn tas till att en individ inom en hederskontext kan ha dubbla roller som våldsutövare och utsatt. Kunskapsbasen kring återfallsförebyggande insatser till våldsutövare i en hederskontext är knapphändig och arbetet behöver därför följas med noggrannhet. I arbetet med våldsutövare behöver våldsutsattas säkerhet och mående särskilt beaktas och prioriteras.

Aktiviteter i det återfallsförebyggande arbetet	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Utveckla ett förvaltningsövergripande samarbete för att motivera unga våldsutövare att ta emot hjälp	Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Förskolenämnden, Kultur-, demokrati- och fritidsnämnden.
Skapa tydliga rutiner vid arbete med våldsutövare för att stärka de våldsutsattas skydd.	Socialnämnden, Gemensam nämnd för familjerättsliga frågor
Kartlägga insatser och behov hos personer med demenssjukdom och liknande.	Socialnämnden
Utforska möjliga samarbeten med polis, frivård och region i syfte att verka för att fler våldsutövare förändrar sitt beteende.	Socialnämnden

7. Uppföljning

Nämnder och bolag ska årligen i sin verksamhetsberättelse följa upp de åtgärder som genomförts eller pågår utifrån de olika fokusområdena i ordinarie uppföljningssystem, kopplat till inriktningen ” Järfälla ska vara en trygg och attraktiv kommun att leva, verka och vistas i.”

Socialnämnden tar vartannat år fram en nulägesanalys som innefattar såväl aktuell omvärldsbevakning som kommunens arbete med programmet. Analysen redovisas via socialnämnden till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige, och används för vidare utveckling av arbetet. Programmet aktualitetsprövas i samband med nulägesanalysen.

8. Litteratur- och källförteckning

C. G. Svedin, Å. Landberg, och L. Jonsson (2023) ”Mer utsatta än andra – om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar: En fördjupning från studien ’Unga, sex och internet efter #metoo’”, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholm.

Isdal, Per (2017). Meningen med våld. Andra upplagan Stockholm: Gothia Fortbildning AB

Brottsförebyggande rådet (2014) Brott i nära relationer – En nationell kartläggning

Jämställdhetsmyndigheten. (2020). Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete (3:e uppl.). Angered: Jämställdhetsmyndigheten.

Socialstyrelsen. (2021). Utbildningsmaterial Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – för socialtjänsten .

Socialstyrelsen (2023). Våld i nära relationer. Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården. Artikelnummer 2023-6-8592.

Länsstyrelsen i Stockholm Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län 2020–2026.

HSLF-FS 2022:39 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer

8.1 Web-sidor och andra elektroniska dokument

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) – Uppsala universitet, Särskild sårbarhet och intersektionalitet: <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sarskild-sarbarhet/sarskild-sarbarhet-intersektionalitet>

Jämställdhetsmyndigheten, Mäns våld mot kvinnor: <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhet/mans-vald-mot-kvinnor/>

Barnombudsmannen, Konventionstexten: <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/Barnombudsmannen>

Regeringskansliet, Utredningen om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution (2023). Ut ur utsatthet. Stockholm: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/12/sou-202397/>

Regeringen, En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor:
https://www.regeringen.se/4aa968/contentassets/f837b6325e0c4f59a4d17cb5049bee58/enationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor_utdrag-ur-skr.-2016_17_10.pdf

Regeringen, Nationellt våldsförebyggande program:
<https://www.regeringen.se/contentassets/7236f46513524faaa2bd912c8d9000c6/nationellt-valdsforebyggande-program2.pdf>

Socialstyrelsen, Kunskapsguiden:
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/vald-i-nara-relationer/sarskild-utsatthet/>

Socialstyrelsen (2015) Sex mot ersättning, Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna:
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-12-4.pdf>

Socialstyrelsen (2021) Utbildningsmaterial Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – för socialtjänsten:
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-11-7607.pdf>

Järfälla kommun, Mål och budget 2024-2026: <https://www.jarfalla.se/download/18.4f3bf42d18b602bb2776c2b2/1698737853011/Mal-och-budget-2024-2026.pdf>
www.unicef.se